

وصایای حضرت فاطمه (س)

از احادیث و اخبار اهل بیت و راویان اهل سنت چنین بر می‌آید که فاطمه(س) دارای سه وصیت نامه در موضوعات مختلف بوده است .

از احادیث و اخبار اهل بیت و راویان اهل سنت چنین بر می‌آید که فاطمه(س) دارای سه وصیت نامه در موضوعات مختلف بوده است .

الف. وصیت نامه مالی

فاطمه(س) در روزهای پس از رحلت رسول خدا(ص)، در مورد اموال موقوفه و شخصی خویش وصایایی داشت و بسیاری از اموالی را که از رسول خدا(ص) به وی رسیده بود، وقف کرد. نقل شده است: بعد از رحلت رسول خدا(ص)، عباس بن عبدالمطلب نزد دختر پیامبر رفت و از وی خواست تا مقداری از اموال رسول خدا را برای پذیرایی از مهمان‌ها و مصارف دیگرش به وی بدهد، لکن معلوم شد دختر پیامبر همه آنها را در راه خدا وقف کرده و چیزی باقی نمانده است .

در اینجا دو نمونه از وصایای مالی آن حضرت را ذکر می‌کنیم .

1. حیطان سبعة

حیطان سبعة، باغ‌های هفت گانه‌ای بود که اطراف آن دیوار کشیده شده بود. بنا به روایتی، حضرت فاطمه(س) وصیت کرده بود تا این باغ‌ها وقف امور خیریه شود. ابوبصیر می‌گوید: خدمت امام باقر(ع) رسیدم. او فرمود: آیا وصیت نامه مادرم فاطمه(س) را دیده‌ای؟ عرض کردم: نه. سپس درخواست کردم آن را بر من بخواند. امام باقر(ع) زنبیل کوچکی را آوردند و نوشته‌ای را در مقابلشان نهادند که درباره حیطان سبعة بود. در آن وصیت نامه آمده بود .

بسم الله الرحمن الرحيم. هذا ما اوصت به فاطمه بنت محمد رسول الله(ص) اوصت بحوائطها السبعه: العواف و الدلال و البرقه و المثيب و الحُسنی و الصافیة و ملام ابراهیم الی علی بن ابی طالب(ع) فإن مضی علی فیالی الحسن فإن مضی الحسن فیالی الحسین فإن مضی الحسین فالی الاکبر من ولدی. شهد الله علی ذلک و المقداد بن الاسود و الزبیر بن عوام و کتب علی بن ابی طالب(ع)؛

به نام خداوند بخشنده مهربان. این، چیزی است که فاطمه دختر محمد رسول الله(ص) بدان وصیت کرده است. فاطمه(س) وصیت می کند به باغ های دیوار کشیده هفت گانه که عبارت اند از: العواف، الدلال، البرقه، المثیب، الحسنی، الصافیة، و مشربه ام ابراهیم... که درآمد اینها باید در راه خدا برای نصرت اسلام مصرف شود. من وصی خود را علی بن ابی طالب(ع) قرار می دهم. چنانچه او درگذشت، وصی من فرزندم حسن است و اگر او درگذشت، فرزند دیگرم حسین وصی من است و چنانچه حادثه ای برای او پیش آمد، بزرگترین فرزند پسر باقیمانده ام آن را به عهده می گیرد. خداوند را بر این وصیت شاهد می گیرم و همچنین مقداد بن اسود و زبیر بن عوام بر آن گواهی خواهند داد . امام باقر(ع) فرمود : مادرم فاطمه(س) این وصیت را انجام داد و پدرم علی بن ابی طالب(ع) آن را نوشت و برای همیشه باقی ماند. [۱]

2. أم العیال

ام العیال از دیگر موقوفات فاطمه زهرا(س) است که بیست هزار نخل داشت و نیز میوه هایی چون لیمو و پرتقال و ... در آن کشت می شد. فاطمه اطهر(س) آن را نیز وقف فقرا و سادات کرد که در کتاب های عامه و خاصه چنین آمده است: أم العیال صدقة فاطمه بنت رسول الله(ص)؛ ام العیال صدقه فاطمه دختر رسول خداست .

حضرت فاطمه(س) برای آن هم وصیت نامه خاصی نوشت؛ زیرا این منطقه از اهمیت والایی برخوردار بود. ام العیال امروز هم دارای چشمه های پر آب و سرشار است و از مناطق سرسبز و بیلاقی به شمار می رود. [۲]

ب) وصیت نامه الهی - سیاسی

آن حضرت وصایای شفاهی و غیر مکتوب نیز داشت و به حضرت امیرمؤمنان(ع) سفارش‌هایی کرد. این وصیت در آخرین ساعات واپسین عمر مطرح شد و فرازهای مختلفی دارد .

1. ای علی! مرا یاد کن .

او در لحظه‌های واپسین زندگی به امیرمؤمنان علی(ع) (فرمود :

قالت: يا اباالحسنِ لم يبقَ لي إلا رمقٌ من الحياهِ وَ حَانَ زَمَانُ الرَّحِيلِ وَالْوَدَاعِ فَاسْتَمِعْ كَلَامِي فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ بَعْدَ ذَلِكَ صَوْتِ فَاطِمَةَ أَبَدًا أَوْصِيكَ يَا اباالحسنِ أَنْ لَا تَنْسَانِي وَ تَزُورَنِي بَعْدَ مَمَاتِي؛ ای ابالحسن! برای من لحظه‌ای بیش از زندگانی نمانده است و زمان کوچ و خداحافظی فرارسیده است. سخنان مرا بشنو؛ زیرا پس از این صدای فاطمه را هرگز نخواهی شنید. ای ابالحسن! تو را وصیت می‌کنم که مرا فراموش نکنی و پس از وفات من همواره مرا زیارت

کنی. [۳]

2. خواندن قرآن

همچنین حضرت زهرا(س) در کلمات ارزشمند دیگری، به امام علی(ع) وصیت فرمود که: إِذَا أَنَا مِتُّ فَتَوَلَّ أَنْتَ غُسْلِي وَ جَهْزَتِي وَ صَلِّ عَلَيَّ وَ أَنْزِلْنِي قَبْرِي وَ أَلْحِدْنِي وَ سَوِّ التُّرَابَ عَلَيَّ وَ اجْلِسْ عِنْدَ رَأْسِي قِبَالَهُ وَ جْهِي فَأَكْثِرْ مِنْ تِلَاوَةِ وَالدُّعَاءِ فَإِنَّهَا سَاعَةٌ يَحْتَاجُ الْمَيِّتُ فِيهَا إِلَى أَنْسِ الْأَحْيَاءِ وَ أَنَا أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ تَعَالَى وَ أَوْصِيكَ فِي وَلَدِي خَيْرًا؛

وقتی وفات کردم تو غسل و کفن مرا به عهده گیر، و بر من نماز بگذار، و مرا درون قبر گذاشته، دهنم کن و خاک را بر روی قبر من ریخته، سپس همواره ساز و بر بالینم رو به روی صورت من بنشین و زیاد قرآن بخوان و دعا کن؛ زیرا در چنین لحظه‌هایی مردگان به انس گرفتن با زندگان نیاز دارند. من تو را به خدا می‌سپارم و درباره فرزندانم سفارش

نیکوکاری دارم. [۴]

3. ازدواج با امامه

از وصایای دیگر حضرت زهرا(س) به علی(ع)، توصیه به ازدواج با دختر خواهر فاطمه(س) امامه بود که فرمود :

جَزَاكَ اللهُ عَنِّي خَيْرَ الْجَزَاءِ يَا بَنَ رَسُولِ اللهِ أَوْصِيكَ أَوْلَا أَنْ تَتَزَوَّجَ بَعْدِي بِابْنَةِ أُخْتِي أَمَامَةَ فَإِنَّهَا تَكُونُ لَوْلِدِي مِثْلِي فَإِنَّ الرِّجَالَ لَا بَدَأَ لَهُمْ مِنَ النِّسَاءِ؛ [۵] ای پسر عموی پیامبر! خداوند تو را پاداش نیکو دهد! اولین وصیت من به تو این است که چون مردان به زنان نیاز دارند. پس از من با دختر خواهرم امامه ازدواج کن؛ زیرا او همانند من با فرزندانم مهربان است. [۶]

4. آنان را آگاه مساز !

حضرت زهرا(س) در تداوم مبارزات منفی علیه کودتاگران سقیفه، به امام علی(ع) وصیت کرد :

إِنِّي أَوْصِيكَ أَنْ لَا يَلِيَّ غُسْلِيَّ وَكَفْنِي سِوَاكَ وَإِذَا أَنَا مِتُّ فَادْفِنِي لَيْلًا وَلَا تُؤَدِّنْ بِي أَحَدًا، وَلَا تُؤَدِّنْ بِي أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ (ص) (أَنْ لَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ أَبُو بَكْرٍ وَلَا عُمَرُ)؛ [۷]

همانا من تو را وصیت می‌کنم که غسل و کفن کردن مرا کسی غیر از تو انجام ندهد و وقتی وفات کردم، مرا شب دفن کن و هیچ کس را خبر نکن و ابوبکر و عمر را نیز مطلع نساز و تو را سوگند می‌دهم به حق رسول خدا(ص) که ابوبکر و عمر بر جنازه من نماز نخوانند. [۸]

امام صادق(ع) نقل فرمود که حضرت زهرا(س) در لحظه‌های آخر زندگی خطاب به علی(ع) فرمود :

إِذَا تَوَفَّيْتُ لَا تُعَلِّمِ إِلَّا أُمَّ سَلَمَةَ وَ أُمَّ أَيْمَنَ وَ فَضَّةَ وَ مِنَ الرِّجَالِ ابْنِيَّ وَ الْعَبَّاسَ وَ سَلْمَانَ وَ عَمَّارًا وَ الْمُقْدَادَ وَ أَبَا ذَرٍّ وَ حُذَيْفَةَ وَ لَا تُدْفِنِي إِلَّا لَيْلًا وَ لَا تُعَلِّمِ قَبْرِي أَحَدًا؛ [۹] وقتی وفات کردم به هیچ کس اطلاع نده، جز اینکه از زنان به ام سلمه و ام ایمن و فضه، و از مردان به دو فرزندم حسن و حسین(ع) و عباس و سلمان و عمار و مقدار و اباذر و حذیفه خبر ده. مرا دفن نکن، مگر در شب و قبر مرا به هیچ کس اطلاع نده تا مخفی بماند. [۱۰]

حضرت زهرا(س) به اسماء بنت عمیس فرمود :

يَا أَسْمَاءُ إِذَا مِتُّ فَأَغْسِلِينِي أَنْتِ وَعَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ (ع) وَلَا تُدْخِلِي عَلَيَّ أَحَدًا؛ [۱۱] ای اسماء، وقتی من از دنیا رفتم، تو و علی(ع) مرا غسل دهید و هیچ کس را در کنار جنازه من راه ندهید. [۱۲]

5. دشمن من و رسول خدا را آگاه مکن !

همچنین آن حضرت خطاب به امیرالمؤمنین علی(ع) فرمود :

أَوْصِيكَ أَنْ لَا يَشْهَدَ أَحَدٌ جِنَازَتِي مِنْ هَوَلَاءِ الَّذِينَ ظَلَمُونِي وَ أَخَذُوا حَقِّي فَأَنْتَهُمْ عَدُوِّي وَعَدُوُّ رَسُولِ اللَّهِ وَ لَا تَتْرُكْ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ وَ لَا مِنْ أَتْبَاعِهِمْ وَ اذْفَنِي فِي اللَّيْلِ إِذَا هَدَّاتِ الْعُيُونُ وَ نَامَتِ الْأَبْصَارُ؛ [۱۳] (ای علی) تو را وصیت می‌کنم هیچ یک از آنان که به من ظلم روا داشتند و حق مرا غصب کردند، نباید در تشییع جنازه من شرکت کنند؛ زیرا آنها دشمنان من و دشمنان رسول خدا هستند و اجازه نده که فردی از آنها و پیروانشان بر من نماز بگزارد. مرا شب دفن کن، آن هنگام که چشم‌ها آرام گرفته و دیده‌ها به خواب فرو رفته باشند. [۱۴]

ج) وصیت نامه مکتوب

سخنان فاطمه(س) در آخرین لحظات با شوهر مظلوش به پایان رسید. او با ذکر شهادتین برای همیشه چشمان خود را بر روی دنیا بست و به دیار ابدی، نزد پدرش رسول گرامی اسلام شتافت. به اطراف خانه خویش نگاه کرد، چشمش به بسته‌ای افتاد که از همسرش به یادگار مانده بود. آن را باز کرد و دید حضرت فاطمه، چنین وصیت کرده است :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. هَذَا مَا أَوْصَتْ بِهِ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ، أَوْصَتْ وَ هِيَ تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَ النَّارَ حَقٌّ وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، يَا عَلِيُّ أَنَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ (ص) زَوْجَتِي اللَّهُ مَنَّكَ لِأَكُونَ لَكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، أَنْتَ أَوْلَى بِي مِنْ غَيْرِي، حَنَّنِي وَ غَسَّلَنِي وَ كَفَّنِي بِاللَّيْلِ وَ

صَلِّ عَلَيَّ وَ اذْفِنِّي بِاللَّيْلِ وَ لَا تُعَلِّمْ أَحَدًا وَ اَسْتَوْدِعُكَ اللهُ وَ اَفْرَأْ عَلَيَّ وَ اَلِدِي السَّلَامَ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛ [۱۵] به نام خداوند بخشنده و مهربان. این وصیت‌نامه فاطمه دختر رسول خداست و در حالی وصیت می‌کند که شهادت می‌دهد خدایی جز خدای یگانه نیست و محمد(ص) بنده و پیامبر اوست و بهشت حق است و آتش جهنم حق است و همانا روز قیامت فراخواهد رسید و شکی در آن نیست و خداوند مردگان را از قبر زنده کرده، وارد محشر می‌فرماید .

ای علی! من فاطمه دختر محمد هستم. خدا مرا به ازدواج تو درآورد تا در دنیا و آخرت برای تو باشم. تو از دیگران بر من سزاوارتری. حنوط و غسل و کفن کردن مرا در شب به انجام رسان و شب بر من نماز بگزار و شب مرا دفن کن و به هیچ کس اطلاع نده. تو را به خدا می‌سپارم و بر فرزندانم تا روز قیامت، سلام و درود می‌فرستم. [۱۶]

پی نوشت ها :

- [1] فروع کافی، شیخ کلینی، ج ۷، ص ۴۸، حدیث ۵؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۳۵ .
- [2] معجم معالم الحجاز، عاتق بن غیث البلادی، ج ۶، ص ۱۹۴ .
- [3] کتاب زهره الرياض کوکب الدرّی، ج ۱، ص ۲۵۳ .
- [4] بحارالانوار، ج ۷۹، ص ۲۷ .
- [5] طبری عن احمد بن محمد الخشّاب عن زکریا بن یحیی عن ابن ابی زائده عن أبیه عن محمد بن الحسن عن ابی بصیر عن ابی عبدالله قال امیرالمؤمنین . . .
- [6] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۱۷؛ ج ۷۸، ص ۲۵۳؛ ج ۲۸، ص ۳۰۴؛ علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۸۸ .
- [7] روضه الواعظین ذکر حدیثاً فی مرض فاطمه، ص 130 .
- [8] کشف الغمه، ج ۲، ص ۶۸ .
- [9] الطبری الامامی عن احمد بن محمد الخشّاب عن زکریا بن یحیی عن ابن ابی زائده عن أبیه عن محمد بن الحسن

عن أبي بصير عن أبي عبدالله قال . . .

[10] دلائل الامامة طبري، ص ٤٤؛ بحار الانوار، ج ٧٨، ص ٣١٠ .

[11] عن عمارة بن المهاجر عن ام جعفر .

[12] ذخائر العقبى، ص ٥٣ .

[13] عن علي بن احمد بن العباس احمد بن يحيى عن عمرو ابن ابى المقدم و زياد بن عبيدالله قالعن اباعبدالله . . .

[14] بحار الانوار، ج ٤٣، ص ٢٠٩؛ ج ٧٨، ص ٢٥٣؛ ج ٢٨، ص ٣٠٤ .

[15] عن ابن عباس قال . . .

[16] كتاب عوالم، ج ١١، ص ٥١٤؛ بحار الانوار، ج ٤٣، ص ٢١٤؛ ج ١٠٠، ص ١٨٥؛ ج ٧٨، ص ٣٩٠

نقل از پایگاه شارح / رجبعلى زمانى